

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 011282
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה והבעה

הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
- א. משך הבחינה: שתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
- פרק ראשון – הבנת הנקרא – 60 נקודות
- פרק שני – הבעה בכתב – 40 נקודות
- סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את הטקסטים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
- השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – הבנת הנקרא (60 נקודות)

שאלה 1

- א. בעת כתיבת הטקסטים חלה עלייה חדה ופתאומית במספר המהגרים שהגיעו לאירופה: המוני מהגרים, שנמלטו ממלחמות, מעריצות ומעוני בארצותיהם (כמו סוריה, עירק ולוב), זרמו בבת אחת אל גבולות אירופה. ההגירה ההמונית הזאת יצרה קשיים ואיומים (פשיעה, שינוי דמוגרפי, מחלוקות בין המדינות), ולכן עוררה בהלה ונעשתה נושא מרכזי בדיון הציבורי.
- ב. משפט מטקסט 1: "המוני מהגרים צובאים על גבולותיהן של ארצות אירופה ומחפשים בהן עתיד טוב יותר" (שורות 2-3). (מתקבל גם: "בשנים האחרונות אירופה מוצפת מהגרים", שורה 13).
- משפט מטקסט 2: "השנה מצפים ל-800 אלף עד מיליון מהגרים במערב אירופה בלבד, לעומת 400 אלף מהגרים שהגיעו אליה בשנה שעברה" (שורות 2-3). (מתקבל גם: "כלומר בשנה אחת נרשמה עלייה של 200%-250 במספר המהגרים", שורות 3-4).
- משפט מטקסט 3: "מי שמתבונן בכותרות העיתונים של השנה האחרונה מתוודע לאחד מן התהליכים העולמיים הבולטים של ימינו – הגירת המונים למדינות אירופה" (שורות 1-2).

שאלה 2

- א. הדילמה היא האם על מדינות אירופה לפתוח את גבולותיהן לרווחה ולקלוט את המהגרים מתוך חמלה ורצון לעזור להם, או שעליהן להגביל את כניסת המהגרים (לסגור את הגבולות) כדי להגן על עצמן מן ההשלכות הקשות של ההגירה ההמונית.
- ב. נימוקים של צד א (לפתוח את הגבולות ולקלוט את המהגרים) –
- (1) המהגרים הם אנשים אומללים שנמלטים ממדינות מוכות מלחמות, עריצות ועוני (שורות 1-3), ולכן מן הראוי לעזור להם מתוך חמלה.
- (2) המהגרים נפגעים מאסונות קשים בדרכם לאירופה: הם טובעים בים, מתים בתוך משאיות של מבריחים, חולים וסובלים מתת-זונה (שורות 8-11); סגירת הגבולות תגדיל את הסבל ואת מספר המתים.
- נימוקים של צד ב (להגביל את ההגירה) –
- (1) ההגירה ההמונית מגבירה את העוני ואת הפשיעה: שכונות העוני בפרברי הערים גדלות, הפשיעה מתרחבת, ומהגרים עניים מתעלמים מן החוק ומן הסדר (שורות 14-15).
- (2) ההגירה פוגעת באזרחים המקומיים: השינוי הדמוגרפי מהיר, ובמקומות העבודה מעדיפים להעסיק מהגרים על פני המקומיים, כי הם מוכנים לעבוד יותר ולהשתכר פחות (שורות 16-17).

שאלה 3

- א. המהגרים הרבים מגיעים מתרבויות אחרות, וזרם ההגירה ההמוני משנה במהירות את ההרכב הדמוגרפי ואת אופי הסביבה בערי אירופה. כך עלולה אירופה להפוך ל"יבשת של מהגרים" ולאבד את הזהות ואת הצביון התרבותי האירופי שלה – וזה מה שהאזרחים חוששים ממנו.
- ב. מדינות אירופה חלוקות ביניהן בשאלה כיצד לנהוג במהגרים: הן מתווכחות זו עם זו, מטיחות האשמות זו בזו, וחלקן מסרבות לשאת בנטל הקליטה. יש מדינות שאף פועלות בניגוד לתקנות האיחוד האירופי (למשל הונגריה, שבנתה חומת תיל בניגוד לחובה לאפשר תנועה חופשית בין המדינות). כך המשבר מפלג את המדינות ו"קורע" את האיחוד האירופי.

שאלה 4

- (1) בניית מרכזי קליטה למהגרים ושילובם בחברה (טקסט 1).
- (2) שיפור הפיקוח על הגבולות וגירוש מהגרים שבקשתם למקלט לא אושרה (טקסט 1).
- (3) השקעה במדינות המוצא כדי למנוע ממהגרים פוטנציאליים לעזוב אותן (טקסט 2).
- דרכים נוספות שמתקבלות: פיזור הפליטים בין מדינות האיחוד כדי שהנטל לא ייפול על מדינה אחת (טקסט 2); קליטה רק של פליטים הנמצאים בסכנת חיים (טקסט 2); גיבוש מדיניות מעשית ותיאום דרכי פעולה בין מדינות אירופה (טקסט 2); בניית חומה או גדר בגבול, כמו שעשתה הונגריה (טקסט 1).

שאלה 5

- א. המרואיין, אבי פרימור, הוא מומחה בעל ניסיון וסמכות בנושא (היה שגריר ישראל באיחוד האירופי ובמדינות אירופה, וכיום הוא ראש המרכז ללימודים אירופיים). מבנה של ריאיון מאפשר לקוראים לשמוע את דעתו ואת הערכותיו ישירות מפיו, ממקור ראשון, וכך הדברים אמינים ומשכנעים יותר. (מתקבלת גם: מבנה של שאלה ותשובה מארגן את המידע סביב השאלות שהקוראים עצמם שואלים, ולכן הטקסט ברור, חי ונגיש יותר מאשר מאמר רציף).
- ב. (1) דוגמה לשאלה מסוג I: "מהי הסיבה לעלייה התלולה במספר המהגרים דווקא בעת האחרונה?" (מתקבלות גם: "האם חלה עלייה תלולה ופתאומית בזרם המהגרים המגיעים לאירופה?"; "מדוע האירופים מאפשרים למהגרים הרבים לבוא בשעריהם?"; "מי עומד בימים אלה בראש המתנגדים למהגרים – השלטונות או האזרחים?")
- דוגמה לשאלה מסוג II: "האם יש סיכוי של ממש לעצור את זרם המהגרים?" (מתקבלת גם: "האם אין חשש שעם זרם המהגרים יחדרו לאירופה גם פעילי טרור?")
- (2) השאלה "האם יש סיכוי של ממש לעצור את זרם המהגרים?" אינה שואלת על עובדה שאפשר לבדוק, אלא מבקשת מן המרואיין להעריך ולחזות מה יקרה בעתיד. על שאלה כזאת אין תשובה עובדתית אחת, והמרואיין צריך להכריע ולהביע את דעתו האישית. ואכן הוא עונה בלשון של עמדה: "לדעתי, האירופים לא יוכלו לעצור לחלוטין את זרם המהגרים", "אני מניח", "אני צופה".

שאלה 6

זרם ההגירה ההמוני לאירופה מסוכן ויש לעצור אותו במהרה, משום שרבים מן המהגרים אינם פליטים אמיתיים, וההגירה מציבה איומים חמורים על המדינות המארחות (איום דמוגרפי, פשיעה, טרור ופגיעה בפרנסה וברווחה של האוכלוסייה המקומית). אם הזרם לא ייעצר, צפויה התמודדות בלתי נמנעת שעלולה לשנות את מפת אירופה ואף את מפת העולם כולו.

שאלה 7

ג. נמאס להם

שאלה 8

ד. מתאספים

שאלה 9

ב. מסוכסכים ביניהם

שאלה 10

ג. נטולי תקווה

שאלה 11

א. אינן מתאימות אלה לאלה

שאלה 12

א. (4) התחמקות מהתמודדות עם בעיות

ב. אירופה התעלמה מבעיית ההגירה ונמנעה מלגבש מדיניות כדי להתמודד איתה: היא קיוותה שהתופעה תצטמצם או תחלוף מאליה, וגם נזקקה לידיים עובדות, ולכן לא עשתה דבר לעצירת זרם המהגרים – כמו בת היענה שטומנת את ראשה בחול במקום להתמודד עם הסכנה.

שאלה 13

א. ליקוי

פרק שני – הבעה בכתב (40 נקודות)

שאלה 14 – מאמר לדוגמה

השתלבות בלי לוותר על הזהות

מהגר שמגיע לארץ חדשה מביא איתו מזוודה, אבל גם שפה, מנהגים וזיכרונות. מיד עם הגעתו הוא נדרש להחליט: האם להשאיר את כל אלה מאחור ולהיטמע בחברה החדשה, או לשמור עליהם? לדעתי, על המהגרים לשמור על תרבותם ועל שפתם, ובמקביל ללמוד את שפת הארץ החדשה כדי להשתלב בה. ראשית, התרבות והשפה הן חלק מזהותו של האדם. מי שנדרש לוותר עליהן מאבד את שורשיו ואת הקשר לעברו. כאשר הורים מפסיקים לדבר בשפת אמם, ילדיהם אינם יכולים לשוחח עם סבם וסבתם, והקשר בין הדורות נפגע. ילד שמכיר את שפת הוריו ואת מורשתם יודע מאין בא, וזהות יציבה כזאת מעניקה לו ביטחון עצמי שמקל עליו להשתלב בחברה החדשה.

שנית, החברה הקולטת עצמה מרוויחה מן הגיוון התרבותי. מהגרים מביאים איתם מאכלים, מוזיקה, ספרות וידע שמעשירים את התרבות המקומית. ישראל היא דוגמה בולטת לכך: עולים מעשרות ארצות שמרו על מנהגיהם, ובזכותם נוצרה תרבות ישראלית עשירה ומגוונת, כפי שאפשר לראות במטבח הישראלי ובמוזיקה הישראלית. גם בארצות הברית, שנבנתה על ידי מהגרים, שומרות קהילות רבות על שפתן ועל חגיהן, ובכל זאת בניהן משתלבים בכל תחומי החיים ואף מגיעים לעמדות הנהגה.

יש הטוענים כי מהגר שאינו מוותר על תרבותו לא ישתלב לעולם, ויישאר מבודד בשכונה של בני ארצו. בטקסט "מהגרים נקבצו עליה" מתואר חששם של אזרחים באירופה לאבד את הצביון התרבותי של מדינתם. אכן, מהגר שאינו לומד את השפה המקומית ואינו מכבד את חוקי המדינה יתקשה למצוא עבודה ולהשתלב. עם זאת, לימוד שפה חדשה אינו מחייב לשכוח את הקודמת, וכיבוד החוק אינו מחייב לוותר על חגים ומנהגים. אדם יכול לדבר עברית בעבודה ושפה אחרת בבית. וחשוב מכך, מהגר שחש שמכבדים את זהותו ירצה בעצמו להשתלב בחברה שקיבלה אותו.

לסיכום, השתלבות אמיתית אינה מחיקה של העבר. מהגר שלומד את שפת ארצו החדשה ומכבד את חוקיה, ובו בזמן שומר על שפתו ועל מסורתו, יכול להיות אזרח מן המניין בלי לאבד את עצמו. חברה שמאפשרת זאת תהיה חזקה ועשירה יותר.

שאלה 15 – מאמר לדוגמה

דווקא עכשיו – הביתה

בשנה האחרונה גברה האנטישמיות בעולם, ויהודים רבים שואלים את עצמם אם הגיע הזמן לעלות לישראל. אולם המלחמה והמצב הביטחוני מעוררים בהם היסוס: האם נכון לעלות דווקא בתקופה כזאת? לדעתי, גם בתקופת מלחמה עלייה לישראל היא צעד נכון וחשוב, הן ליהודים העולים והן למדינה.

ראשית, ישראל היא הבית הלאומי של העם היהודי, והמקום היחיד שבו יהודים יכולים לחיות כרוב, בלי לחשוש מפגיעה בשל זהותם. בתקופה האחרונה יהודים בארצות שונות נאלצים להסתיר סמלים יהודיים, וסטודנטים יהודים מותקפים בקמפוסים. בישראל אמנם קיים איום ביטחוני, אך יש בה צבא שמגן על אזרחיה וחברה שלמה שעומדת לצד היהודי, ולא נגדו. גם מי שנשאר בתפוצות אינו מוגן לגמרי מסכנה, ולכן הסכנה הביטחונית בישראל אינה סיבה מספקת לוותר על העלייה.

שנית, ההיסטוריה מלמדת שהעלייה נמשכה גם בתקופות הקשות ביותר, ושהיא חיזקה את המדינה. בשנות מלחמת העצמאות הגיעו לארץ מאות אלפי עולים, ובשנת 1991, בזמן מלחמת המפרץ, המשיכו לעלות עשרות אלפי יהודים מברית המועצות. עולים אלה תרמו רבות לכלכלה, למדע ולתרבות, והיום קשה לדמיין את ישראל בלעדיהם. עלייה בעת מלחמה היא גם מסר של סולידריות: היא מוכיחה שהעם היהודי אינו מפקיר את מדינתו ברגעים הקשים. כך גם בימינו: כל עולה שמגיע בזמן מלחמה מצטרף למאמץ המשותף ומחזק את החוסן של החברה.

יש הטוענים כי אין זה אחראי להביא משפחות למדינה במלחמה, וכי קשיי הקליטה – שפה חדשה, חיפוש עבודה ודירור – יכבידו עוד יותר על העולים. אכן, החששות מובנים, ואין להקל בהם ראש. עם זאת, המדינה מפעילה מערכת קליטה רחבה: אולפנים ללימוד עברית, סיוע כספי וליווי בחיפוש עבודה. רשויות מקומיות ועמותות מתנדבים מלוות את העולים מן היום הראשון ומסייעות להם להתאקלם. בנוסף, החברה הישראלית בעת משבר מגויסת ומחבקת, ועולים רבים מספרים שהרגישו שייכות דווקא ברגעים הקשים. לסיכום, אמנם העלייה בתקופת מלחמה אינה פשוטה, אך היא מבטאת את הקשר העמוק בין העם היהודי לארצו ומחזקת את המדינה ואת העולים עצמם. דווקא עכשיו, כשהעולם מתנכר, מקומם של היהודים הוא בבית.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon